

คนไทยไม่บ้า กับ อะมีบากินสมอง

หมอเขาวี

เมื่อช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2545 มีข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ เรื่อง “อะมีบากินสมอง” ที่ทำให้คนไข้ตาย 2 ราย ทำให้คนไทยทั้งประเทศแตกตื่น ขยาดที่จะลงไปแหล่งน้ำต่างๆ ชาวเน็ตดังมาก จนต่างประเทศแตกตื่นไปด้วย เล่นเอากระทรวงการต่างประเทศต้องแจ้งให้สถานกงสุล และสถานทูตไทย ในต่างประเทศราว 80 ประเทศ ต้องประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจเพราะนักท่องเที่ยวกลัว “อะมีบากินสมอง” จนไม่กล้ามาประเทศไทย ดังนั้นเราน่าจะ มาทำความเข้าใจโรคนี้กันหน่อย เพื่อจะได้ไม่ตกอกตกใจจนทำให้เกิดความเสียหายยกใหญ่อีก

อะมีบากินสมอง หรือ “โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบจากอะมีบา” นี้ไม่ใช่โรคระบาด เกิดจากเชื้ออะมีบาชนิดนีเกลอเรีย (*Naegleria fowleri*) เชื้อนี้เป็นสัตว์เซลล์เดียวเหมือนอะมีบาอื่นๆ อาศัยอยู่ในธรรมชาติ มักจะอยู่ตามแหล่งน้ำจืดที่มีอุณหภูมิค่อนข้างสูง หรือแหล่งน้ำขังในเขตอุตสาหกรรม และในดินในเขตร้อนหรือเขตอบอุ่นเกือบทั่วโลก เป็นเชื้อที่ชอบอยู่อิสระมากกว่าอยู่ในคนหรือสัตว์ แต่หากเข้าไปในคนหรือสัตว์จะทำให้เกิดเยื่อหุ้มสมองอักเสบที่รุนแรงและเฉียบพลัน

เชื้อ *Naegleria* เข้าสู่คนได้ก็ต่อเมื่อ “สำลักน้ำที่มีเชื้ออะมีบานั้นเข้าจมูก” โดยการว่ายน้ำหรือดำน้ำและเกิดการสำลักน้ำเข้าจมูกอย่างรุนแรง เชื้อที่ปนอยู่ในน้ำจะผ่านเข้าทางประสาทรับรู้กลิ่นในจมูก (Olfactory nerve) และเข้าสู่สมอง ทำให้เกิดเยื่อหุ้มสมองอักเสบอย่างรุนแรงและเฉียบพลัน ผู้ป่วยมักเสียชีวิตก่อนได้รับการวินิจฉัย เนื่องจากอาการจะเลวลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ป่วยเกือบทั้งหมดเสียชีวิตภายใน 10 วัน

แต่โอกาสที่คนเราจะติดเชื้ออะมีบาจนถึง ขั้นสมองอักเสบและเสียชีวิตนั้นมีน้อยมาก

โรคอะมีบากินสมองหรือที่ทางการแพทย์เรียกว่า Primary amebic meningoencephalitis (PAM) มีรายงานครั้งแรกจากประเทศออสเตรเลียเมื่อปี 2508 ทั่วโลกมีรายงานโรคนี้ประมาณ 400-500 ราย ส่วนในไทยก็พบผู้ป่วยน้อยมาก ครั้งแรกรายงานพบผู้ป่วยในปี 2525 และล่าสุดมีรายงานคนไข้เยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้ออะมีบาทั้งหมดเพียง 12 รายเท่านั้น ส่วนมากจะเป็นชายมากกว่าหญิง อายุเฉลี่ย 15.2 ปี

คนไทยจึงไม่ควรตระหนกกับโรคอะมีบากินสมอง เพราะปีหนึ่งๆ เด็กไทยอายุระหว่าง 1-14 ปี เสียชีวิตจากการเล่นน้ำและจมน้ำตายเฉลี่ยปีละ 1,481 ราย หรือเฉลี่ยวันละ 4 ราย ถือเป็นสาเหตุการตายสูงสุดสำหรับเด็กวัยนี้มากกว่าสำลักน้ำแล้วติดเชื้ออะมีบากินสมองไม่รู้ก็เท่า

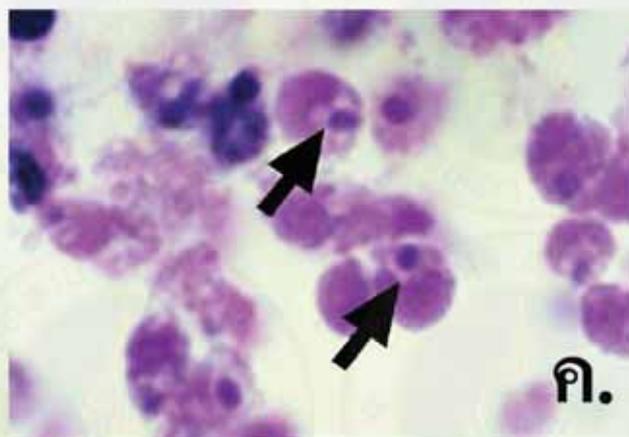
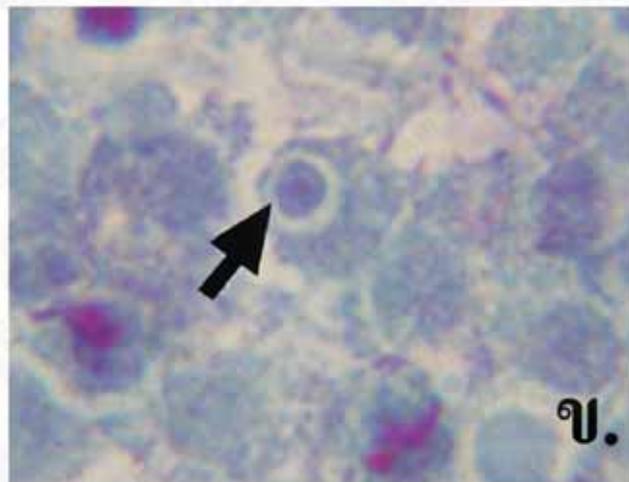
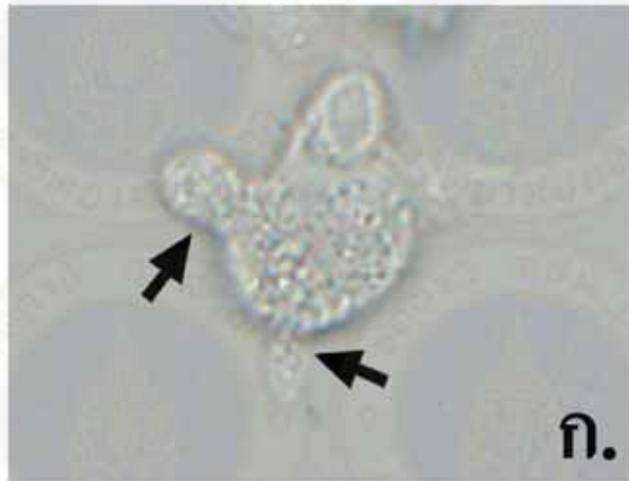

ถึงโอกาสจะเป็นโรคนี้น้อย
ผมก็ยังกลัวนะครับ
คนที่เป็นโรคนี้จะมีอาการยังไงครับ
เป็นบ้าจนตายหรือเปล่า
แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่าเป็นครับ

ตัวอะมีบา ไม่ได้ทำให้บ้ำเหมือนเชื้อค้ะ

โรคนี้มีอาการเหมือนโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบจากเชื้ออื่นๆ คือ มีไข้ ปวดหัวมาก คลื่นไส้ อาเจียน แต่จะแย่งลงอย่างรวดเร็ว ซึม ชัก ไม่รู้สึกตัว และเสียชีวิต คนที่สงสัยเป็นโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ หมอจะต้องเจาะน้ำไขสันหลังคนไข้มาตรวจทุกคน แต่ต่างกันตรงที่ หากหมอสงสัยว่าเกิดจากอะมีบาเกินสมอง หมอต้องตรวจทันที ซึ่งจะเห็นตัวอะมีบาเคลื่อนไหวด้วยขาทียมในน้ำไขสันหลังได้ (รูปที่ 1 ก.) ห้ามแช่เย็น เพราะจะทำให้อะมีบาตาย จะไม่เห็นการเคลื่อนไหวของมัน อีกวิธีหนึ่งคือ นำน้ำไขสันหลังไปเพาะเลี้ยงเชื้อ ในวันที่ใส่แบคทีเรีย หรือนำเชื้อที่สงสัยไปย้อมสี (รูปที่ 1 ข.) หรือหากคนไข้เสียชีวิตก่อน อาจวินิจฉัยจากชิ้นเนื้อสมอง ที่แสดงลักษณะเฉพาะของเชื้อ (รูปที่ 1 ค.)

รูปที่ 1 *Naegleria* ก.) ดูสด สังเกตขาเทียมที่กว้าง (broad pseudopodia)
ข.) ย้อมสี Giemsa สังเกตนิวเคลียส กลมใหญ่
ค.) จากชิ้นเนื้อสมอง

คนไข้อะมีบากินสมองจะมีอัตราตายสูงมาก ในโลกนี้มีคนไข้เพียง 6 รายเท่านั้นที่รอดชีวิต รวมคนไทย 2 รายด้วย ดังนั้นมักไม่มีการรักษาที่เป็นมาตรฐาน คนไข้ไทย 2 รายที่รอดตายได้รับการรักษาด้วยยาฉีด amphotericin B นาน 14 วัน และให้ยากิน rifampicin และ ketoconazole หรือ itraconazole อีก 1 เดือน

